

УДК 78.08/78.03.784

Цитування:

Овсяннікова Н. Ю. Жанрово-стильові новації у творчості українських естрадних співаків. *Мистецтвознавчі записки* : зб. наук. пр. 2022. Вип. 42. С. 96–100.

Ovsiannikova N. (2022). Genre and Style Innovations in Creative Works of Ukrainian Pop Singers. *Mystetstvoznavchi zapysky: zb. nauk. pr.*, 42, 96–100 [in Ukrainian].

Овсяннікова Наталія Юріївна,
доцент кафедри академічного і естрадного
вокалу та звукорежисури
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв,
заслужений діяч мистецтв України
orcid.org/0000-0001-7767-7050
nataovsiannikova@ukr.net

ЖАНРОВО-СТИЛЬОВІ НОВАЦІЇ У ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ЕСТРАДНИХ СПІВАКІВ

Мета дослідження полягає у визначенні жанрово-стильових новацій у творчості українських естрадних співаків. **Методологія дослідження.** Для досягнення поставлених завдань у роботі використано низку загальнонаукових методів: теоретичний – для уточнення термінологічного апарату дослідження; аналітичний – для вивчення складових творчості артиста-вокаліста; біографічний – для дослідження окремих постатей у сучасній естрадній музиці XXI століття; порівняльний та теоретичного узагальнення – для підбиття підсумків дослідження. **Наукова новизна** статті полягає у висвітленні основних жанрово-стильових новацій сучасної української естрадної пісні. **Висновки.** У теперішньому попмузичному середовищі України існують десятки музичних проєктів та виконавців, які працюють у різних стилях та напрямках. Модернізованим устроєм вітчизняної естрадної музики як частини масового ринку індустрії розваг запроваджено систему уніфікованого продукту – музичного хіта, який нівелює намагання виконавця до самовираження, та сформовано потребу до яскраво-персоніфікованих музичних проєктів. Поняття жанру й стилю існують у тісному взаємозв'язку. Стиль характеризує тривалі етапи розвитку музичного мистецтва та являє собою національну чи іншу стильову єдність і є мінливим. Жанр – більш стійке поняття, яке може зберігати свої характерні риси протягом століть. Сучасна українська естрада – це синтетичний сплав двох напрямів – року та попстилю із вкрапленнями національного мелосу та фольклору.

Ключові слова: українська естрадна пісня, жанр, стиль, естрадні виконавці.

Ovsiannikova Nataliia, Honored Art Worker of Ukraine, Associate Professor, Department of Classical and Pop Performing, National Academy of Culture and Arts Management

Genre and Style Innovations in Creative Works of Ukrainian Pop Singers

The purpose of the article is to define genre and style innovations in the creative works of Ukrainian pop singers.

Research methodology. In order to achieve the set tasks, a number of general scientific methods have been used in the paper. The theoretical method has been used to clarify the terminology of the research; the analytical method has been applied to study the components of the vocalist's work. The biographical method has been used to study individual figures in modern pop music of the 21st century; the comparative and theoretical generalisation methods have enabled summarising the results of the research. **Scientific novelty of the study** consists in highlighting the main genre and style innovations of the modern Ukrainian pop song. **Conclusions.** In the modern pop music environment of Ukraine, there are dozens of musical projects and artists working in different styles and directions. The modernised system of domestic pop music, as part of the mass market of the entertainment industry, has introduced a system of a unified product, namely a musical hit, which nullifies the performer's efforts to express themselves, and has created a need for brightly personalised musical projects. The concepts of genre and style are in a close relationship. Style characterises long stages of musical art development, represents a national or other stylistic unity, and is changeable. Genre is a more stable concept that can retain its characteristics for centuries. Modern Ukrainian pop music is a synthetic fusion of two directions, such as rock and pop styles with interspersed national melos and folklore.

Key words: Ukrainian pop song, genre, style, pop performers.

Актуальність теми дослідження. Українська музична естрада вирізняється розмаїттям стильових напрямів і жанрів. Протягом ХХ–ХХІ століть відбувся помітний синтез і діалог культур, що спричинило

виникнення нових композицій із вкрапленням фольклорних мотивів, елементів року, джазу.

Оскільки жанрово-стильові характеристики естрадного виконавства постійно модернізуються, ускладнюються, відбуваються постійні пошуки жанрових модифікацій, тож

питання їх дослідження залишається актуальним.

Аналіз досліджень і публікацій. Вивчення процесів взаємодії жанру та стилю є одним зі складних та водночас актуальних, що підтверджує наявність численних праць, нових підходів до цього питання. Серед ґрунтовних праць це дослідження І. Бобула, О. Литвинової, М. Михайлова, М. Мозгового, Т. Рябухи, А. Сохора, В. Холопової, С. Шипа та ін. Різновиди музичного мистецтва проаналізовані в наукових працях Н. Дрожжиної, О. Євтушенко, В. Овсяннікова, Т. Самаї, В. Тормахової, О. Шевченко. Деякі аспекти виконавського стилю естрадних виконавців знаходимо в дослідженнях С. Манько, В. Откидач та О. Петренко.

О. Філатова зазначає, що необхідність постійних повторень і новацій вмотивовані тривалим існуванням жанру як культурного феномену, який має «історичне походження та визначені умови існування, постійно взаємодіє на традиційному, канонічному, інваріантному, новаторському, евристичному, мобільному рівнях» [8, 7].

М. Шип стверджує, що «музичні жанри – це такі класи (або сукупність) музичних творів і форм музикування, які визначаються функціями музичних творів у культурі суспільства, умовами їх генезису і художньої екзистенції, а також характеризуються своїми стилями (системами смислових і формально виразних особливостей)» [11, 347].

В. Іонов, вивчаючи категорії жанру й стилю в історіографічному розрізі музично-творчого процесу, вказує на те, що в процесі вивчення композиторської і музично-виконавської проблематики сьогодення проблему жанру можна назвати однією з найбільш актуальних [1, 88]. На думку дослідника, жанр забезпечує рух музичної ідеї в напрямі від форми до смислу й до стилю, даючи змогу останньому набути більшої «духовності» та «широти», ніж володіє жанр, що є однією з причин того, що в музиці стиль є значнішим та яскравішим за жанр, перешкоджає побачити в смисловій множинності музичного образу композиторську роль жанру, а семантичну типологію музики трактувати як стильову за перевагою [1, 90].

За С. Тишко, «стиль у музиці – це система стійких ознак музичних явищ, спосіб їх диференціації та інтеграції на різних рівнях (авторська індивідуальність, напрям і школа, історична епоха, національна специфіка тощо),

перехід їх смислових полів у конкретні системи музично-виразних засобів» [4, 5].

Метою дослідження є визначення жанрово-стильових новацій у творчості українських естрадних співаків.

Виклад основного матеріалу. Категорії стилю та жанру потрібні для вивчення художніх процесів, оскільки ці явища перебувають у постійній взаємодії. Причому жанри є більш сталими, на відміну від стилів, та виконують роль семантичних визначників музики.

Якщо проаналізувати українську музику минулого століття, то її стилістика змінювалася від запозичення елементів творчості західноєвропейських гуртів; створення вокально-інструментальних ансамблів, які виконували українські естрадні пісні; виникнення рок-гуртів до сучасних стилів.

У період 1980–1990 років українська естрада складалася з англійських пісень, трохи згодом виконавці розділилися на українськомовних і російськомовних. Співаки та колективи із західних областей успішно генерують українську музику, виконуючи пісні лише українською мовою, тоді як східні регіони здебільшого переходять на російськомовний репертуар.

Першою хвилею відродження української культури став фестиваль «Червона рута». Він дещо зламав стереотипи мислення про те, що сучасна молодіжна музика повинна лунати тільки англійською чи російською мовами. У цей час виникають гурти: «Воплі Відоплясова», «Плач Єремії», «Брати Гадюкіни», «Скрябін», «Мертвий Півень», «Кому вниз», «Табула Раса» та ін.

Жанрово-стильові напрями сучасної української естради вражають своїм розмаїттям: рок, інді-поп, альтернатива, фольк-рок, брит-поп, інді-рок, прогресивний металкор, грув-метал, дез-метал, хіп-хоп, реггі, фанк, дабстеп, фольк-рок, фольк-панк, панк-рок, соул, панк, ска та ін.

О. Шевченко класифікує популярну українську музику за жанрами та стилями. Зокрема, дослідниця виділяє такі жанри: попмузику, джаз, рок-музику, авторську пісню та традиційну естрадну пісню [9, 8].

О. Сапожнік до основних жанрів сучасної естрадної музики відносить: джаз, авторську пісню, рок-музику, традиційну естрадну пісню, попмузику та синкретичні жанри [6].

М. Мозговий вважає, що кращі зразки української музики представлені прикладами шлягерного типу, які впливають із європейських традицій: диско, рок-н-ролу,

різновидів танцю та української популярної музики [3].

Найбільше музиканти працюють у стилях рок і фолк, більшість груп користуються полістилістикою. Розглянемо основні стилі: рок, попмузику та джаз.

Рок-музика в Україні з'явилася в 1950-х роках та сьогодні вражає розмаїттям своїх форм – панк-рок, важкий рок, фолк-рок, поп-рок, рок-авангард, електронний рок, джаз-рок, етно-рок, рок-авангард, арт-рок та ін. На українському націоналізмі у своїй творчості наголошували перші українські рок-гурти: «Брати Гадюкіни», «Мертвий Півень», «Кому вниз», «ВВ», «Плач Єремії».

Зараз в Україні в жанрі року працюють гурти «Океан Ельзи», «С.К.А.Й», «Крила», «Друга ріка», «Бумбокс», «Діти інженерів», «Паліндром», «Антитіла», «The Hardkiss», «Димна суміш», «Без обмежень», «Мандри», «Гайдамаки», «Vivienne Mort», «5 Vymir», «Kozak System», «Sad Novelist», «Хейтспіч». Серед сольних виконавців це Марія Бурмака, Дмитро Асафатов, дует «Марний» та ін.

Що стосується джазу в Україні, він значно відстає від європейських стандартів, проте досить активно розвивається в умовах культури сьогодення та яскраво представлений такими колективами, як «ManSound», «Люк» та «Freedom-jazz», «Shockolad», «Brio», «Hyphen Dash», а також співачками Тіною Кароль, Лаурою Марті, Тамарою Лукашевою та Джамалою. Серед різновидів джазу в Україні поширені джаз-рок, фрі-джаз, фолк-джаз.

Надзвичайне поширення фестивального руху у сфері джазового мистецтва України відмічає Т. Пістунова: «Наприкінці ХХ ст. фестивальный рух в Україні у джазовому спрямуванні набув усе більшої масштабності. Фестиваль «Jazz in Kiev» (з 2008 р.), «Art Jazz Cooperation» (з 2007 р.), «Jazz Bez» (з 2001 р.), «Odessa Jazz Fest» (з 2001 р., раніше називався «Джаз-карнавал в Одесі»), «Jazz Koktebel», «Equi Jazz», «All Music is Jazz», «ДоДж» («Do#Дж»), «Chernihiv Jazz Open», «Гарячий Джем в Станіславові», «Alfa Jazz Fest» (з 2010 р.), «Jazz colo» (з 2007 р.) та ін. Завдяки ним українська публіка змогла побачити та почути живо виступи зірок джазу: Джорджа Бенсона, Ела Джерро, Хербі Хенкока, Чіка Корія, Маркуса Міллера, Уїнтон Марсаліса, Касандри Уїлсон, Джіно Ваннеллі, Джона Маклафліна» [5, 137–138].

У ХХІ столітті джазове життя в Україні, здолавши негаразди, зумовлені насамперед економічними чинниками, набуло стабільності

й поступу, а в останні роки переживає справжній ренесанс завдяки розвитку фестивалів, концертних майданчиків та клубів. Загалом за роки існування незалежної України з'явилося близько сорока різних джазових фестивалів, більшість з яких проіснували недовго. До сьогодні джазове життя охоплювало практично всі значні міста в Україні, і майже кожне з них мало свій фестиваль (і часто не один), що є необхідною умовою розвитку виконавства. Лідерами в розвитку джазу в Україні нині, мабуть, є Київ, Львів та Одеса. Проте війна внесла значні корективи в розвиток не лише джазової музики, але й культури загалом.

Найпоширенішою є попмузика, у якій працюють такі виконавці та гурти, як: Потап, НК (Настя Каменських), Альоша, Наталія Могилевська, Олег Винник, DVOE, Ілля Найда, Схожа, KOLA, Макс Барських, Артем Пивоваров, MONATIK та ін.

Характерними ознаками сучасного стану української попмузики є:

- велика кількість музичних стилів;
- широкий спектр різноманітних сценічних проєктів;
- тотальне охоплення споживача музичного продукту медіаструктурами;
- участь фігурантів музичної індустрії в суспільних і політичних проєктах.

Завдяки динамічному розвитку інформаційного простору сучасна попмузика набула ознак масового продукту, що, відповідно, зумовило формування споживчого ринку на музичний продукт та створення індустрії попмузики.

Поява ринкових механізмів у поширенні та реалізації музичного продукту спричинила створення новітніх структур з виробництва пісенно-музичного матеріалу. Середовище, яке нещодавно існувало як культурне, все частіше характеризується як «шоу-бізнес» з усіма притаманними йому ознаками.

Маркетингові дослідження та ринкові стратегії, PR-кампанії та бренд-менеджмент, позиціонування музичного продукту, міфодизайн та пост-продакшн – ось неповний перелік специфічних професійних термінів сучасного діяча у сфері індустрії попмузики.

З огляду на сучасний стан у сфері попмузики можна констатувати, що діяльність виконавця-вокаліста цілком підпорядкована законам бізнесу і вимагає від нього:

- 1) базових знань з основ ринкової економіки;

2) системних підходів до формування своєї творчої особистості.

Зараз, враховуючи військово-політичні події в Україні, українська естрадна музика має національний характер: вона репрезентує фольклор та автентичні джерела на різних рівнях. Це зумовлює виникнення таких типів взаємозв'язку фольклору із джазом, поп- і рок-музикою: обробки народних пісень, цитування музично-фольклорного матеріалу, створення оригінальних композицій на фольклорній основі, сплав національної манери виконання з іншофольклорною [7, 165].

Як зазначає С. Манько, кожна стилістика має свої переваги та недоліки. Професійні естрадні виконавці використовують декілька стилів у своїй творчості та застосовують великий діапазон виражальних засобів. Серед найбільш яскравих прикладів автор відмічає гурти «ОНУКА», «SunSay», «Мандри», співачку Джамалу, Ілларію. За словами Манько, «сучасний час потребує від артистів яскравого, новаторського та неординарного продукту. Такі незвичні стилістичні комбінації допомагають молодим виконавцям знайти своє місце на музичному олімпі й зацікавити масового глядача незвичним полістилістичним звучанням, що є особливо популярним явищем у музичній культурі, як світовій, так і українській» [2, 237].

Останнім часом поживавився інтерес до військової тематики. Багато українських композицій присвячені темі війни та перемоги. Найпопулярнішими є «Батько наш Бандера», «Пісня про Байрактар», «Я солдат – 2022», «У мене немає дому», «Геть з України, москаль некрасивий», «Доброго вечора, ми з України», «Україна переможе», «Додому», «Чорнобаївка», «Москва горить» та ін.

На окрему увагу заслуговує пісня «Червона калина». Стрілецьку пісню різними мовами співають по всьому світу. Пісня стала популярною завдяки виконанню Андрієм Хливнюком – солістом гурту «Бумбокс».

Вагоме місце в розвитку сучасної естрадної пісні відведено народній пісні, яка є одним з основних джерел національного відродження. Т. Шершова вважає народну пісню зразком культурної пам'яті, якій належить провідна роль у збереженні та передачі накопиченого досвіду. Як зазначає дослідниця, «вона яскраво відображає норми та цінності нації, формує уявлення про конкретний історичний період, репрезентує традиції конкретного народу, формуючи соціокультурну ситуацію загалом» [10, 85]. Із цього випливає, що використання сучасними

виконавцями фольклорних мотивів, це стосується і обробок народних пісень, сприяє формуванню національної ідентичності.

Відмітимо яскравий прорив в українській естраді таких гуртів, як: «Go A», «Kalush Orchestra», «Khayat». Їхні пісні вражають національним колоритом, автентичною першоосновою та сучасним звучанням. Звернення до першоджерел допомагає ідентифікувати українську народну пісню, зберегти національний культурний стрижень і сприяє інтегруванню такої музики у світову музичну спільноту.

Наукова новизна дослідження полягає у висвітленні основних жанрово-стильових новацій сучасної української естрадної пісні.

Висновки. У теперішньому попмузичному середовищі України існують десятки музичних проєктів та виконавців, які працюють у різних стилях та напрямках. Модернізованим устроєм вітчизняної естрадної музики як частини масового ринку індустрії розваг запроваджено систему уніфікованого продукту – музичного хіта, який нівелює намагання виконавця до самовираження, та сформовано потребу до яскраво-персоніфікованих музичних проєктів. Поняття жанру й стилю існують у тісному взаємозв'язку. Стиль характеризує тривалі етапи розвитку музичного мистецтва, являє собою національну чи іншу стильову єдність і є мінливим. Жанр – більш стійке поняття, яке може зберігати свої характерні риси протягом століть. Сучасна українська естрада – це синтетичний сплав двох напрямів – року та попстилю із вкрапленнями національного мелосу та фольклору.

Література

1. Іонов В. І. Категорії жанру і стилю у контексті історіографічного дослідження музично-творчого процесу. *Культура і сучасність*. 2014. № 2. С. 88–94.
2. Манько С. Б. Полістилічність естрадного вокального мистецтва на початку ХХІ ст. (на прикладі українських сучасних артистів). *Культура України*. 2017. Вип. 57. С. 232–240.
3. Мозговий М. П. Становлення і тенденції розвитку української естрадної пісні : дис. ... канд. мистецтвозн.: 17.00.01 / Київський національний ун-т культури і мистецтв. Київ, 2007. 175 с.
4. Овсянніков В. Український поп-рок у контексті розвитку популярної музичної культури кінця ХХ – початку ХХІ століття : дис. ... канд. мистецтвозн.: 26.00.01. Київ, 2019. 196 с.
5. Рось З. П. Розвиток джазово-фестивального руху в соціокультурному просторі України періоду незалежності (1991–2012 рр.) : дис. ... канд.

мистецтвозн.: 26.00.01 «Теорія та історія культури» / Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника. Івано-Франківськ, 2016. 322 с.

6. Сапожник О. В. Антологія української популярної естрадної музики : навч. посіб. Київ : ДАКККіМ, 2003. Ч. 1. 165 с. Ч. 2. 152 с.

7. Тормахова В. Українська естрадна музика і фольклор: взаємопроникнення і синтез естради : автореф. дис. ... канд. мистецтвозн.: 17.00.03. Київ, 2007. 19 с.

8. Філатова О. Жанровий генезис виконавського діалогу в музиці (на матеріалі камерно-вокальної творчості) : автореферат дис. ... канд. мистецтвозн.: 17.00.03 / Одеська державна музична академія імені А. В. Нежданової. Одеса, 2005. 16 с.

9. Шевченко О. Українська сучасна популярна музика: витоки та проблематика (1920–1990 рр.) : автореф. дис. ... канд. мистецтвозн.: 26.00.01. Київ, 2010. 20 с.

10. Шершова Т. В. Народна пісня як зразок культурної пам'яті в контексті формування національної ідентичності. *Міжнародний вісник: Культурологія. Філологія. Музикознавство*. Київ : Міленіум, 2018. №2(11). С. 82–86.

11. Шип С. Музична форма від звуку до стилю : навч. посіб. / за ред. А. Кравченко. Київ : Заповіт, 1998. 368 с.

References

1. Ionov, V. I. (2014). Categories of genre and style in the context of historiographic research of the musical creative process. *Culture and Modernity*, 2, 88–94 [in Ukrainian].

2. Manko, S. B. (2017). Polystylism of pop vocal art at the beginning of the 21st century (on the example of Ukrainian contemporary artists). *Culture of Ukraine*, 57, 232–240 [in Ukrainian].

3. Mozghovyi, M. P. (2007). Formation and tendencies of development of the Ukrainian pop song: dis. cand. of Art History: 17.00.01. Kyiv National University of Culture and Arts [in Ukrainian].

4. Ovsyannikov, V. G. (2019). Ukrainian pop rock in the context of the development of popular musical culture of the late 20th – early 21st century: Degree of Candidate of Art Studies by specialty 26.00.01 «Theory and History of Culture». National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts, Ministry of Culture of Ukraine, Kyiv [in Ukrainian].

5. Ros, Z. P. (2016). The development of the jazz-festival movement in the socio-cultural space of Ukraine during the period of independence (1991–2012): thesis. Ph.D. art history: 26.00.01 "Theory and history of culture"; Prikarpattia national University named after V. Stefanyka. Ivano-Frankivsk, 322 [in Ukrainian].

6. Sapozhnik, O. V. (2003). Anthology of Ukrainian popular pop music: teaching. manual Kyiv: DAKKКіМ, 1, 165; 2, 152 [in Ukrainian].

7. Tormakhova, V. (2007). Ukrainian pop music and folklore: interpenetration and synthesis of pop music: author's ref. dis. Cand. City: 17.00.03. Kyiv [in Ukrainian].

8. Filatova, O. (2005). Genre genesis of performing dialogue in music (on the material of chamber and vocal works): abstract of the dissertation. ... candidate art studies: 17.00.03; Odesa State Music Academy named after A. V. Nezhdanova. Odesa, 16 [in Ukrainian].

9. Shevchenko, O. (2010). Ukrainian contemporary popular music: origins and issues (1920–1990): author's ref. dis. Cand. City: 26.00.01. Kyiv [in Ukrainian].

10. Shershova, T. V. (2018). The folk song as a sample of cultural memory in the context of the formation of national identity. *International Bulletin: Culturology. Philology. Musicology*. Kyiv: Millennium, 2(11), 82–86 [in Ukrainian].

11. Ship, S. (1998). Musical form from sound to style: a study guide; under the editorship A. Kravchenko. Kyiv: Zapovit, 368 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 05.10.2022

Отримано після доопрацювання 08.11.2022

Прийнято до друку 17.11.2022